

BELGISCHE SENAAAT

ZITTING 2018-2019

---

27 MAART 2019

Voorstel van resolutie om vrouwelijk ondernemerschap meer aan te moedigen en te steunen

(Ingediend door mevrouw Anne Barzin c.s.)

TOELICHTING

Zelfstandigen zijn een essentiële categorie werknemers in het raderwerk van onze economie. Door hun creativiteit zorgen ze voor sociale en economische innovaties en stimuleren ze de ontwikkeling van onze economie. Hun toenemend aantal en groei zijn een weerspiegeling van de goede gezondheid van de economie. Zelfstandigen zijn ook flexibel en autonoom, kwaliteiten die door bedrijven worden gewaardeerd en waarnaar bedrijven op zoek zijn. Bovendien doen ondernemingen steeds vaker een beroep op « *outsourcing* », dat wil zeggen een extern bedrijf inschakelen om een activiteit uit te voeren die intern wordt of zou kunnen worden uitgevoerd.

Het aantal zelfstandigen in België neemt gestaag toe. In 2017 waren er meer dan 1 011 000 (1), van wie 72 000 nieuwe zelfstandigen in de afgelopen vier jaar, een record in België.

Hoewel we die positieve ontwikkeling kunnen toejuichen, is van dit miljoen zelfstandigen slechts 33,8 % (in 2017) een vrouw. Hoewel vrouwen de helft van de beroepsbevolking vertegenwoordigen, is slechts een derde van de zelfstandigen en een vijfde van de werkgevers vrouw. Minder dan een zevende van de oprichters van *start-ups* is een vrouw, en nog te veel vrouwen zijn actief in sectoren die niet erg innovierend of lucratief zijn.

---

(1) Statistieken van het Rijksinstituut voor de sociale verzekeringen der zelfstandigen (RSVZ), https://rproxy.rsvz-inasti.fgov.be/WebSta/index_nl.htm.

SÉNAT DE BELGIQUE

SESSION DE 2018-2019

---

27 MARS 2019

Proposition de résolution visant à encourager et soutenir davantage l'entrepreneuriat féminin

(Déposée par Mme Anne Barzin et consorts)

DÉVELOPPEMENTS

Les indépendants constituent une catégorie de travailleurs essentielle pour les rouages de notre économie. Par leur créativité, ils sont porteurs d'innovations sociales et économiques et stimulent le développement de notre économie. Leur prolifération et leur expansion reflètent la bonne santé de cette dernière. Les indépendants présentent par ailleurs des qualités telles que la flexibilité et l'autonomie, qui sont appréciées et recherchées par les entreprises qui ont de plus en plus tendance à recourir à l'« *outsourcing* », c'est-à-dire à faire appel à une entreprise externe afin qu'elle prenne en charge une activité qui est ou qui pourrait être prise en charge en interne.

Le nombre d'indépendants en Belgique est en constante progression. En 2017, ils étaient plus de 1 011 000 (1), dont 72 000 nouveaux sur les quatre dernières années, ce qui constitue un chiffre record en Belgique.

S'il faut se réjouir de cette belle évolution, il n'en reste pas moins que les femmes ne représentent encore que 33,8 % (en 2017) de ce million d'indépendants. Ainsi, alors qu'elles représentent la moitié de la population active, seul un tiers des indépendants et un cinquième des employeurs sont des femmes. Moins d'un septième des fondateurs de *start-ups* sont des femmes, et elles sont encore trop nombreuses à se lancer dans des secteurs peu innovants ou lucratifs.

---

(1) Statistiques de l'Institut national d'assurance sociales pour travailleurs indépendants (INASTI), https://rproxy.rsvz-inasti.fgov.be/WebSta/index_fr.htm.

Er kan echter worden vastgesteld dat in de periode 2007-2015 het jaarlijkse groeipercentage van het totaal aantal vrouwelijke zelfstandigen hoger was dan dat van mannelijke zelfstandigen. Zo zagen we tussen 2013 en 2014 bijvoorbeeld een toename van 8 920 vrouwelijke zelfstandigen tegenover 7 588 mannen.

De groeimarge is dus reëel, ook al is ze nog steeds te klein en moet ze meer worden aangemoedigd. Er is immers een positieve correlatie tussen de economische prestaties van een onderneming en de mate van genderdiversiteit van haar managementteam. De Europese Commissie benadrukt dit ook in haar actieplan « Ondernemerschap 2020 ». Vrouwen worden hierin gezien als een motor voor de groei en als een hefboom voor de concurrentiekracht, waarbij de nadruk wordt gelegd op het feit dat vrouwelijke ondernemers een groot onbenut potentieel hebben.

Daarom heeft de Commissie de lidstaten verzocht strategieën goed te keuren die het vrouwelijk ondernemerschap bevorderen door bijvoorbeeld het aantal vrouwen aan het hoofd van een onderneming te verhogen, door naar geslacht uitgesplitste gegevens te verzamelen of door werk en gezinsleven beter op elkaar af te stemmen (1).

Het is dan ook van essentieel belang dat de ondersteuning van het vrouwelijk ondernemerschap een prioriteit wordt en dat er oplossingen worden gevonden voor de obstakels waarop vrouwelijke ondernemers stoten of die vrouwen beletten om hun eigen bedrijf op te starten. Die obstakels zijn onder andere de moeilijke combinatie van werk en privéleven, een zekere afkeer van risico's – financiële risico's of de angst voor mislukking –, de moeilijkheid om financiering te vinden, het gebrek aan specifieke opleidingen of het feit dat vrouwen, in vergelijking met mannen, minder gebruik maken van hun professionele netwerken.

Als antwoord op die uitdagingen keurde de federale regering in 2016 een plan voor vrouwelijk ondernemerschap goed en nam zij maatregelen om werk en privéleven beter op elkaar af te stemmen. Dit plan voorziet meer bepaald in een langer zwangerschapsverlof voor zelfstandigen, namelijk van acht naar twaalf weken en in een vrijstelling van sociale bijdragen in het kwartaal na de bevalling. In 2017 besloot de regering om de toekenning van dienstencheques voor moeders die als zelfstandige werken, te veralgemenen en te vereenvoudigen.

(1) <https://www.beobank.be/nl/professioneel/blog-tips/ondernemende-vrouwen-de-schijnwerper>.

Pourtant, l'on constate que sur la période 2007-2015, le taux de croissance annuel du nombre total de femmes indépendantes était plus marqué que celui des hommes indépendants. Ainsi, entre 2013 et 2014 par exemple, nous avons pu observer une augmentation de 8 920 femmes indépendantes pour 7 588 homologues masculins.

La marge de progression est donc réelle, même si elle reste encore trop faible et doit être davantage encouragée. Il y a en effet une corrélation positive entre la performance économique d'une entreprise et le degré de mixité de son équipe dirigeante. C'est ce que souligne d'ailleurs la Commission européenne dans son plan d'action « Entrepreneuriat 2020 » en qualifiant les femmes de moteur de croissance et un levier de compétitivité, insistant sur le fait que les entrepreneuses recèlent un important potentiel inexploité.

La Commission a en ce sens invité les États membres à adopter des stratégies qui favorisent l'entrepreneuriat féminin en augmentant, par exemple, la proportion de femmes à la tête des entreprises, en recueillant des données ventilées par genre ou encore en facilitant la conciliation entre vie professionnelle et familiale (1).

Il est ainsi essentiel de faire du soutien à l'entrepreneuriat féminin une priorité et de répondre aux obstacles constatés par les femmes entrepreneuses ou par les femmes qui renoncent d'emblée à lancer leur entreprise. Parmi ces obstacles, l'on retrouve la difficile combinaison entre la vie professionnelle et la vie privée, une certaine aversion aux risques – qu'ils soient financiers ou liés à la crainte d'échouer –, la difficulté de trouver un financement, le manque de formations spécifiques ou le fait que les femmes fassent moins appel à leurs réseaux professionnels que les hommes.

En réponse à ces défis, le gouvernement fédéral a approuvé en 2016 un Plan en faveur de l'entrepreneuriat féminin et a pris des mesures en faveur d'une meilleure conciliation entre vie professionnelle et vie privée. Ce plan prévoit notamment le passage de huit à douze semaines du congé de maternité des indépendantes ainsi que l'exemption du paiement des cotisations sociales pendant le trimestre qui suit l'accouchement. En 2017, le gouvernement a décidé de généraliser et de simplifier l'octroi des titres-services pour les mères indépendantes.

(1) <https://www.beobank.be/fr/professionnel/blog-conseils/lentrepreneuriat-feminin-la-loupe>.

Er zijn echter nog andere maatregelen denkbaar om het vrouwelijk ondernemerschap nog meer te stimuleren, meer bepaald door de sociale perceptie, waarbij de vrouw niet gezien wordt in de « rol van bedrijfsleider », aan te pakken. Die maatschappelijke kwestie moet bij iedereen worden aangekaart, ongeacht de leeftijd, het geslacht, de context of het soort publiek. In scholen, bedrijven, opleidingsinstituten of gewoon via informatiecampagnes voor een ruim publiek, is een ware revolutie nodig voor deze mentaliteitswijziging die zowel door de openbare als de privésector moet worden aangemoedigd en ondersteund.

Scholen spelen om twee redenen een fundamentele rol in deze kwestie.

Aan de ene kant gaat het hier niet louter om vrouwelijk ondernemerschap, maar ook om gendergelijkheid. Kinderen mogen niet worden opgesloten in genderstereotypen die hen aanmoedigen om meer voor een bepaald beroepstraject te kiezen dan voor een ander. Schoolboeken spelen hierbij een belangrijke rol omdat ze een belangrijk element vormen waarop het onderricht van kinderen en jongeren is gebaseerd. Zij dragen bij tot een mentaliteitswijziging over de rol van mannen en vrouwen in de samenleving in het algemeen, in de gezins- of beroepscontext, waarbij de verschillende soorten gezinnen en levenskeuzes tot hun recht kunnen komen.

Aan de andere kant moeten scholen bij leerlingen van jongs af aan belangstelling wekken voor het ondernemerschap en opleidingen aanmoedigen waarin verschillende aspecten van de onderneming aan bod komen zoals de oprichting, het beheer en het nemen van risico's. Leerlingen moet die mentaliteit worden bijgebracht en ze moeten worden aangemoedigd om te innoveren, ongeacht hun geslacht. Die bewustmaking moet vanaf het begin van de leerplicht worden ingevoerd, met bijzondere aandacht op het einde van het middelbaar onderwijs, wanneer leerlingen een studierichting in het hoger onderwijs moeten kiezen. Het is in deze cruciale fase dat meisjes gesensibiliseerd en aangemoedigd moeten worden om voor richtingen te kiezen waar vrouwen onvoldoende vertegenwoordigd zijn en die bijdragen tot de ontwikkeling van het ondernemerschap.

Opleidingsinstituten hebben ook een belangrijke verantwoordelijkheid om het ondernemerschap bij vrouwen te bevorderen, meer bepaald door de werkgelegenheid in sectoren waar een tekort aan vrouwen bestaat, aan te moedigen en te stimuleren. Dit vereist enerzijds, dat men moet voorzien in de ontwikkeling van opleidingen en informatie voor vrouwen over deze sectoren en anderzijds, dat de betrokken sectoren, ondernemingen en kleine en

D'autres mesures restent néanmoins possibles afin de stimuler davantage encore l'entrepreneuriat féminin, notamment en abordant la question des représentations sociales qui ne placent pas la femme comme « modèle de chef d'entreprise ». Cette question de société doit être abordée auprès de tous, quel que soit l'âge, le genre, le contexte ou le type de public. Au sein des écoles, des entreprises, des organismes de formation ou tout simplement à coups de campagnes d'information visant un large public, ce changement de mentalité nécessite une réelle révolution, instiguée et soutenue tant par le secteur public que le secteur privé.

Les écoles jouent un rôle fondamental dans cette problématique et ce, pour deux raisons.

D'une part, bien plus que la problématique même de l'entrepreneuriat féminin, il est ici question d'égalité des genres. Les enfants ne doivent pas être enfermés dans des stéréotypes de genre qui les incitent à suivre une voie professionnelle plutôt qu'une autre. Les manuels scolaires jouent ici un rôle important car ils constituent un élément important sur lequel se base l'éducation des enfants et des jeunes. Ils contribuent à faire évoluer les mentalités par rapport au rôle des hommes et des femmes au sein de la société en général, dans le contexte familial ou professionnel, en mettant les différents types de familles et les choix de vie en valeur.

D'autre part, les écoles doivent, dès leur plus jeune âge, sensibiliser les étudiants et les étudiantes à l'esprit d'entreprise et encourager les formations portant sur différents aspects de la création, de la gestion et de la prise de risque. Les étudiants et les étudiantes doivent être éduqués dans cette mentalité et incités à innover, quel que soit leur genre. Cette sensibilisation doit se faire dès l'enseignement obligatoire, avec une insistance toute particulière en fin de parcours scolaire, lorsque les étudiants sont amenés à choisir leur orientation pour les études supérieures. C'est à cette étape charnière que les étudiantes doivent être conscientisées et encouragées à se diriger vers des filières pour lesquelles le public féminin n'est pas assez représenté, et qui sont pourtant favorables au développement de l'entrepreneuriat.

Les organismes de formation endossent également une responsabilité importante dans la promotion de l'entrepreneuriat auprès des femmes, notamment en encourageant et en stimulant l'emploi dans les secteurs où il y a une carence en femmes. Pour cela, il convient, d'une part, de développer des formations et de l'information à destination des femmes au sujet de ces secteurs, et, d'autre part, de sensibiliser et d'informer les secteurs

middelgrote ondernemingen (kmo's) gesensibiliseerd en geïnformeerd worden.

Die opleidingen en informatie moeten niet alleen bestemd zijn voor vrouwen die zich al op de arbeidsmarkt bevinden en zich willen heroriënteren naar het ondernemerschap, maar ook voor vrouwen die zich nog niet op de arbeidsmarkt bevinden, maar dat willen doen.

De bevordering van het vrouwelijk ondernemerschap is de verantwoordelijkheid van een groot aantal openbare en privéactoren die op verschillende bestuursniveaus optreden. Van scholen tot instellingen voor hoger onderwijs, van opleidingsinstellingen tot kmo's en overheden, de noodzakelijke inspanningen om het potentieel van vrouwelijk ondernemerschap te benutten, moeten een collectieve opdracht zijn, die voorrang moet krijgen als we onze economie meer slagkracht willen geven.

concernés, les entreprises et les petites et moyennes entreprises (PME).

Ces formations et cette information doivent être dirigées tant à l'attention des femmes qui se trouvent déjà sur le marché du travail mais qui veulent se rediriger vers l'entrepreneuriat, que celles qui se trouvent en dehors du marché du travail et qui souhaitent l'intégrer.

La promotion de l'entrepreneuriat féminin est une problématique qui relève de la responsabilité d'un grand nombre d'acteurs, publics et privés, agissant à différents niveaux de pouvoir. Des écoles aux institutions d'enseignement supérieur, des organismes de formation, aux PME et aux autorités publiques, l'effort nécessaire pour exploiter le potentiel de l'entrepreneuriat féminin doit être fourni de manière collective et ce, de manière priorisée si l'on veut assurer une meilleure compétitivité de notre économie.

Anne BARZIN.
Jacques BROTCHE.
Olivier DESTREBECQ.
Yves EVRARD.
Philippe DODRIMONT.
Jean-Paul WAHL.
Gilles MOUYARD.
Lionel BAJART.
Rik DAEMS.

VOORSTEL VAN RESOLUTIE

De Senaat,

A. overwegende dat vrouwelijke ondernemers een aanzienlijk onbenut potentieel zijn voor onze economie, terwijl zij een motor van groei en een hefboom voor de concurrentiekracht zijn ;

B. overwegende dat er een positieve correlatie bestaat tussen de economische prestaties van een onderneming en de mate van genderdiversiteit van haar managementteam ;

C. overwegende dat het aantal vrouwen dat besluit om een eigen bedrijf te beginnen nog steeds te laag is in vergelijking met het aantal mannen ;

D. overwegende dat nog te veel vrouwelijke ondernemers een onderneming starten in sectoren die niet erg innovatief of lucratief zijn ;

E. gelet op het plan voor vrouwelijk ondernemerschap dat de federale regering in 2016 heeft goedgekeurd en de maatregelen die zij heeft genomen om werk en privéleven beter op elkaar af te stemmen ;

F. overwegende dat er nog andere maatregelen mogelijk zijn om het vrouwelijk ondernemerschap nog meer te stimuleren, meer bepaald door in te spelen op het probleem van de sociale perceptie waarbij de vrouw niet gezien wordt in een « rol van bedrijfsleider » ;

G. overwegende dat scholen een belangrijke verantwoordelijkheid dragen en een belangrijke rol moeten vervullen om via het onderwijs genderongelijkheid tegen te gaan. Daarbij moet de houding ten opzichte van de rol van mannen en vrouwen in de samenleving, in het gezin of in het bedrijf veranderen, moeten studenten – ongeacht hun geslacht en vanaf jonge leeftijd – warm gemaakt worden voor het ondernemerschap, en moeten opleidingen worden aangemoedigd waarin verschillende aspecten van de onderneming aan bod komen zoals de oprichting, het beheer en het nemen van risico's ;

H. gelet op de rol van opleidingsinstituten in de bevordering van het ondernemerschap bij vrouwen, meer bepaald door belangrijke en adequate informatie te verstrekken over de verschillende mogelijkheden en kansen die ondernemerschap biedt, waarbij het nemen van initiatieven wordt gestimuleerd en de werkgelegenheid in sectoren met een tekort aan vrouwen wordt aangemoedigd,

PROPOSITION DE RÉOLUTION

Le Sénat,

A. considérant que les entrepreneuses recèlent un important potentiel inexploité pour notre économie, ceci alors qu'elles constituent un moteur de croissance et un levier de compétitivité ;

B. considérant qu'il existe une corrélation positive entre la performance économique d'une entreprise et le degré de mixité de son équipe dirigeante ;

C. considérant que le nombre de femmes qui décident de lancer leur entreprise est toujours trop faible par rapport à leurs homologues masculins ;

D. considérant que les femmes entrepreneurs sont encore trop nombreuses à se lancer dans des secteurs peu innovants ou lucratifs ;

E. vu que le gouvernement fédéral a approuvé en 2016 un Plan en faveur de l'entrepreneuriat féminin et a pris des mesures en faveur d'une meilleure conciliation entre vie professionnelle et vie privée ;

F. considérant que d'autres mesures restent néanmoins encore possibles afin de stimuler davantage encore l'entrepreneuriat féminin, notamment en abordant la question des représentations sociales qui ne placent pas la femme comme « modèle de chef d'entreprise » ;

G. considérant que les écoles endossent une responsabilité et un rôle importants dans la lutte contre l'inégalité des genres au travers de l'éducation conférée aux élèves. Celle-ci doit simultanément faire évoluer les mentalités par rapport au rôle des hommes et des femmes au sein de la société, de la famille ou de l'entreprise, et sensibiliser les étudiants – quel que soit leur genre et dès le plus jeune âge – à l'esprit d'entreprise et encourager les formations portant sur différents aspects de la création, de la gestion et de la prise de risque ;

H. considérant le rôle des organismes de formation dans la promotion de l'entrepreneuriat auprès des femmes, notamment en assurant une information importante et adéquate au sujet des différentes possibilités et opportunités qu'implique l'entrepreneuriat, en stimulant la prise d'initiative et en encourageant l'emploi dans les secteurs où il y a une carence en femmes,

I. Vraagt de federale regering :

1) het vrouwelijk ondernemerschap aan te moedigen door informatie en opleidingen te verstrekken over de bestaande mogelijkheden en door organisaties te steunen die administratieve of financiële begeleiding bieden om een onderneming te starten ;

2) een register op te stellen van voltijds en deeltijds werk bij vrouwen en de werkgelegenheid te bevorderen in sectoren waar een tekort aan vrouwen bestaat, meer bepaald door de opleidingen en de informatie over deze sectoren te ontwikkelen, met bijzondere aandacht voor knelpuntberoepen, en door de betrokken sectoren, de ondernemingen en de kleine en middelgrote ondernemingen (kmo's) hiervoor te sensibiliseren en hierover te informeren ;

3) de vervrouwelijking van bepaalde beroepen te bevorderen, meer bepaald via de oproep tot kandidaatstelling of de communicatie over de vacatures ;

4) de combinatie van werk en gezinsleven te vergemakkelijken door flexibele werktijden, telewerk en dienstencheques voor kinderopvang aan te moedigen en door elke andere mogelijkheid die de onderneming kan bieden, te onderzoeken, door aandacht te besteden aan wachtdiensten, aan de oprichting van bedrijfscrèches, aan kinder- en ouderenopvang, wat aanbod, openingstijden, professionalisering, enz., betreft ;

II. Vraagt de gewestregeringen :

1) steun te verlenen aan mannen en vrouwen die meer problemen ervaren om krediet te krijgen en de vervrouwelijking van bepaalde beroepen te bevorderen, meer bepaald via opleidingen, *tutorials*, contacten met het bedrijfsleven en het ter beschikking stellen van sociale voorzieningen (kleedkamers, douches, toiletten, enz.) ;

2) de kmo's te sensibiliseren en de werkgelegenheid te bevorderen in sectoren met een tekort aan vrouwen. Opleidingen en informatie voor vrouwen over deze sectoren moeten worden verstrekt. Ook moeten de betrokken sectoren, ondernemingen en kmo's hiervan bewust worden gemaakt en hierover worden geïnformeerd ;

3) systematisch, ter ondersteuning van werkzoekenden die zich inschrijven bij een opleidingsorganisatie, informatie voor te stellen over de mogelijkheid om zelf een onderneming op te starten en over de verschillende vormen van ondersteuning. Die informatie moet worden uitgebreid en moet aangepast zijn aan een vrouwelijk publiek ;

I. Demande au gouvernement fédéral :

1) d'encourager l'entreprenariat féminin en offrant une information et une formation sur les possibilités existantes et en soutenant les organismes offrant un accompagnement administratif ou financier pour démarrer une activité entrepreneuriale ;

2) de réaliser un cadastre de l'emploi féminin à temps plein et à temps partiel et de promouvoir l'emploi dans les secteurs où il y a une carence en femmes, notamment en développant les formations et l'information au sujet de ces secteurs, avec une attention particulière pour les métiers en pénurie, et en informant et sensibilisant les secteurs concernés, les entreprises et petites et moyennes entreprises (PME) ;

3) de favoriser la féminisation de certains métiers, notamment via les appels à candidatures ou la communication sur les emplois à pourvoir ;

4) de faciliter la conciliation de la vie professionnelle et familiale en promouvant des horaires flexibles, le télétravail, les titres-services pour la garde d'enfants, ou en examinant tout autre option que l'entreprise peut offrir et en portant une attention aux services de garde, à la création de crèches d'entreprises, aux services d'accueil d'enfants et de personnes âgées en termes d'offre, d'horaires d'ouverture, de professionnalisation, etc. ;

II. Demande aux gouvernements des Régions :

1) de soutenir les hommes et les femmes qui éprouvent plus de difficultés à accéder au crédit et de favoriser la féminisation de certains métiers, notamment via les formations, le tutorat, les liens avec le monde de l'entreprise et la mise à disposition de locaux sociaux (vestiaires, douches, toilettes, etc.) ;

2) de sensibiliser les PME et de promouvoir l'emploi dans les secteurs où il y a carence en femmes. Il sera nécessaire de développer les formations et l'information à destination des femmes au sujet de ces secteurs. Il conviendra également de sensibiliser et d'informer les secteurs concernés, les entreprises et PME ;

3) de proposer systématiquement, dans l'accompagnement des demandeurs d'emploi qui s'inscrivent à un organisme de formation, une information consacrée à l'opportunité de l'auto-entreprenariat et aux différents soutiens disponibles. Cette information doit être renforcée et adaptée pour un public féminin ;

III. Vraagt aan de gemeenschapsregeringen :

1) onderwijs aan te bieden dat kinderen bevrijdt van genderstereotypering, meer bepaald door middel van schoolboeken ;

2) bij leerlingen van jongs af belangstelling op te wekken voor het ondernemerschap en opleidingen aan te moedigen waarin verschillende aspecten van de onderneming aan bod komen zoals de oprichting, het beheer en het nemen van risico's ;

3) het idee van gendergelijkheid meer in het onderwijsprogramma te integreren, meer bepaald door de aandacht te vestigen op vrouwen die een belangrijke bijdrage hebben geleverd aan de geschiedenis, de kunsten en de wetenschappen, maar niet dezelfde zichtbaarheid hebben gekregen als mannen. Ook leerkrachten moeten hierop worden geattendeerd ;

4) het gebruik aan te moedigen van pedagogische handleidingen en instrumenten die een cultuur van openheid, diversiteit en erkenning van verschillen bevorderen.

15 maart 2019.

III. Demande aux gouvernements des Communautés :

1) d'assurer un enseignement qui libère les enfants des stéréotypes de genre, notamment par le biais de manuels scolaires ;

2) de sensibiliser dès le plus jeune âge les étudiants et les étudiantes à l'esprit d'entreprise et d'encourager les formations portant sur différents aspects de la création, de la gestion et de la prise de risque ;

3) d'intégrer davantage dans le programme scolaire l'idée d'égalité entre les femmes et les hommes, notamment à travers la mise en lumière de femmes ayant contribué de manière importante à l'Histoire, aux Arts et aux Sciences sans pour autant jouir de la même visibilité que les hommes. À cet aspect-là, les enseignants doivent être également sensibilisés ;

4) de favoriser l'utilisation de guides et d'outils pédagogiques qui promeuvent une culture d'ouverture, la diversité et la reconnaissance des différences.

Le 15 mars 2019.

Anne BARZIN.
Jacques BROTCHE.
Olivier DESTREBECQ.
Yves EVRARD.
Philippe DODRIMONT.
Jean-Paul WAHL.
Gilles MOUYARD.
Lionel BAJART.
Rik DAEMS.